

Lärarassistent

- ett yrke för kompetent stöd i skolan

Lärarassistent Carolina Fernandez hjälper elever i klassrummet på Tallidsskolan i Botkyrka.

”En utbildad lärarassistent gör en enorm skillnad i lärarens arbete”

Med en lärarassistent i verksamheten ökar gruppkänslan och risken för stigmatisering och exkludering minskar.

–Tack vare lärarassistenter får vi in eleven i klassen istället för att ha utpekade elever i grupprummet, säger Åsa Wännström, biträdande rektor på Tallidsskolan i Botkyrka.

Två artiklar och bild där inget annat anges: Anna-Maria Stawreberg

Det är måndag morgon i Tallidsskolan i norra Botkyrka. Solen skiner över skolgården, som precis tömts på eleverna som bänkat sig i sina respektive klassrum.

Här, i Botkyrka, en förort som av polismyndigheten utpekats som ett av Sveriges särskilt utsatta områden, har man länge jobbat med lärarassistenter i klasserna.

Lärarassistenten inkluderar

– Tidigare hade vi elevassistenter som ett led i att få in mer vuxna resurser i skolan. Men nu jobbar vi mer med inkludering, att få in alla elever i klassgemenskapen och verksamheten, säger Åsa Wännström, som är biträdande rektor på Tallidsskolan och Fittjaskolan.

Och där fyller lärarassistenterna en självklar funktion. För i motsats till en elevassistent, som är dedikerad åt en eller två elever, är en lärarassistent hela klassens resurs.

– Genom att anställa en lärarassistent pekas ingen enskild elev ut. Det innebär att ingen stigmatiseras. För lärarassistenten har ett helikopterperspektiv och kan snabbt känna av gruppdynamiken för dagen, säger Åsa Wännström.

Dessutom: En lärarassistent är utbildad. Genom att anställa en lärarassistent som har genomgått någon av FLiS lärarassistentutbildningar, vet Åsa Wännström och hennes kollegor att man anställer en medarbetare som är insatt i såväl skolans organisation, värdegrund och uppbyggnad som i konflikthantering, pedagogik och särskilda behov. Helst av allt skulle Åsa Wännström vilja ha lärarassistenter i samtliga klasser, eftersom det visat sig vara en sådan enorm tillgång.

Nytt begrepp som säger allt

Själva begreppet "lärarassistent" är fortfarande relativt nytt. Själva ordet säger egentligen allt: En lärarassistent är en assistent som assisterar lärandet, något som kanske blir ännu tydligare när man hör det engelska ordet för yrkesrollen: Teaching assistant.

– Läraren har alltid det övergripande ansvaret i klassen och för planeringen av undervisningen. Men lärarassistenten kan sedan utföra det som läraren har planerat, säger Åsa Wännström.

Utbildad konfliktlösare

Lärarassistenten är utbildad inom konfliktlösning och är insatt i antimobbning. Därför fungerar han eller hon som en facilitator och gör det möjligt för läraren att utföra sina arbetsuppgifter, det vill säga att undervisa.

– Vi har tydliga arbetsbeskrivningar för vad våra lärarassistenter ska göra. Bland annat ska de vara ute på rasterna och hålla koll på att samspelet funkar. De ska guida och stötta om en elev känner sig ensam och utsatt, förklarar Åsa Wännström.

Eftersom läraren är den som sköter undervisningsplaneringen och eftersom lärarassistenten också har läst pedagogik på sin utbildning, händer det att lärarassistenten också går in och undervisar.

– Men då har vi vänt på det hela, så att assistenten undervisar klassen och läraren undervisar de elever som behöver extra stöd. På så vis får de lite svagare den hjälp de behöver samtidigt som resten av klassen får sin undervisning, säger Åsa Wännström.

Känner klassen väl

På Fittjaskolan och Tallidsskolan har man tagit emot praktikanter från FLiS

lärarassistentutbildningar ända sedan lärarassistentutbildningen kom till.

Åsa Wännström är väl medveten om att alla skolor inte har ekonomiska möjligheter att anställa en lärarassistent. Samtidigt, påpekar hon, är det väl investerade pengar att anställa en lärarassistent.

– I början, när utbildningen var ny, fanns det en rädsla för att lärarassistenterna skulle ta över lärarnas jobb. Så är det naturligtvis inte. Däremot kan lärarassistenten hoppa in som vikarie om den ordinarie läraren blir sjuk, berättar hon.

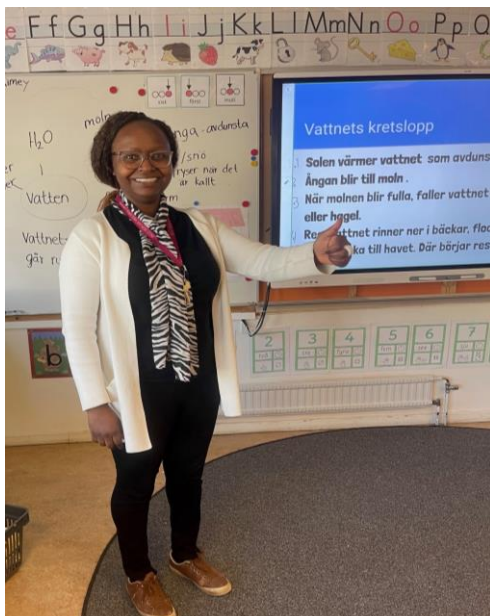
Det har visat sig vara en både praktisk och smidig lösning. Lärarassistenten har koll på planeringen och känner klassen. Alltså kan hon eller han mer eller mindre sömlöst gå in som vikarie, utan att det blir något stök i klassen.

Stärka barnens självkänsla

Carolina Fernandez är en av dem som praktiserat på skolan, och den här måndagsförmiddagen har hon tagit ledigt för att hälsa på i klassen där hon praktiserat.

Hon är lite spänd inför hur hon ska bli emottagen av eleverna, berättar hon, samtidigt som hon går över skolgården mot klass 1A:s klassrum.

Det behöver hon inte vara.

Läraren Moreen Opwapo har mattelektion med sjuåringarna, men när Carolina kliver in genom dörren utbryter ett milt kaos. Ett tiotal elever rusar fram mot Carolina och ett kramkalas tar vid. Att hon varit saknad är uppenbart – och Moreen Opwapo tvingas leende ta en paus från entalens, tiotalens och subtraktionens ädla konst.

– En lärarassistent gör en enorm skillnad i mitt arbete. Tack vare att jag har stöd av en lärarassistent kan jag fokusera på mitt kärnuppdrag samtidigt som jag hinner med det administrativa arbetet och får möjlighet att stötta de elever som behöver extra stöd, konstaterar Moreen Opwapo, som varit lärare i 13 år.

Carolina Fernandez har fortfarande några månader kvar innan hon är färdig lärarassistent. Hon har tidigare arbetat med annat, men är övertygad om att hon valt rätt utbildning.

– En viktig del av mitt uppdrag är att stärka barnens självkänsla så att de får lust att lära sig mer. Det ser jag som ett viktigt uppdrag, och en yrkesroll där jag faktiskt kan göra skillnad.

En lärarassistent förbättrar både stämningen och undervisningsnivån

Att det behövs fler vuxna i skolan råder det ingen tvekan om.

Tur då att det finns utbildade lärarassistenter, som med sin specialkompetens gör det möjligt för lärarna att fokusera på sitt huvuduppdrag: Att lära ut.

Två texter och bilder där inget annat: Anna-Maria Stawreberg

Länge hade det talats om att det finns ett behov av att få ut mer personal i skolan. Personal som kan stötta läraren genom att avlasta med det administrativa, men som också kan hjälpa till genom att finnas med hela elevgruppen under skoldagarna. – Från början var tanken att lärarassistenternas främsta arbetsuppgift skulle vara att avlasta lärarna med det administrativa. Det är visserligen en del av arbetet, men det har visat sig att behovet är allra störst när det kommer till det relationsskapande arbetet bland eleverna, säger Kalle Bjelkefelt, lärare och kursansvarig för lärarassistentutbildningen på Östra Grevie Folkhögskola i Malmö.

Kalle Bjelkefelt Foto: Östra Grevie folkhögskola

Utbildningsplan för höjd kvalitet

Kalle Bjelkefelt är avgående ordförande i FLiS, Föreningen folkhögskolor med lärarassistentutbildning i samverkan, en

förening som bildades 2020 för att höja kvaliteten ytterligare på utbildningen. Nu fortsätter han arbetet med fokus på SEQF 5 certifiering för Lärarassistentutbildningen.

”Det är viktigt att ha i bakhuvudet att lärarassistent är en kvalificerad yrkesroll som kräver utbildning. På många skolor ute i landet anställs personer utan utbildning, något som i realiteten faktiskt kan göra mer skada än nytta.”

Sveriges folkhögskolor hade länge sett behovet och haft diskussioner om att ta fram en utbildning. De låg i startgroparna. Så när regeringen 2016 fattade beslut om att ge möjlighet till skolor runt om i landet att söka statsbidrag för att kunna anställa lärarassistenter fanns redan en utarbetad grund för en yrkesutbildning.

– De där första utbildningarna gav visserligen bra resultat. Men vi ute på Folkhögskolorna insåg samtidigt att utbildningarna behövde ligga på högre nivå för att en lärarassistent verkligen skulle göra nytta, säger Kalle Bjelkefelt.

Ett led för att höja ribban på utbildningen var att göra om den till en eftergymnasial yrkesutbildning. För att utbildningen skulle bli så relevant som möjligt för lärarna gjordes förändringen i nära samarbete med skolorna där lärarassistenterna haft sin praktik.

– FLiS tog därför fram en gemensam utbildningsplan för folkhögskolor i Sverige.

På så sätt hoppades vi både höja kvaliteten och få ut kännedom om att lärarassistent faktiskt är ett yrke, berättar Kalle Bjelkefelt.

Konflikthantering och pedagogik på schemat

I den utbildningsplan som FLiS tagit fram är praktiken en viktig del. Under den ettåriga utbildningen ska 15–25 procent av tiden utgöras av praktik, eller som det står i kursplanen: ”pedagogisk professionell utveckling”.

– Andra delar i utbildningen är konflikthantering, kommunikation, pedagogik och skolans organisation, säger Kalle Bjelkefelt.

Rektor Åsa och lärarassistent Carolina samtalar
Foto: Anna-Maria Stawreberg

Att snabbt kunna identifiera behov och olika gruppkonstellationer i klassrummet är en relevant del av en lärarassistents arbete. Till skillnad från en elevassistent, där elevassistenten enbart ägnar sig åt en eller ett par elever, jobbar lärarassistenten mot hela gruppen.

– Lärarassistenten jobbar med alla elever och är därför utbildad i att snabbt kunna

känna av stämningen i klassen, säger Kalle Bjelkefelt.

2019 fattade regeringen beslut om att under tre år dela ut statsbidrag till de skolor runt om i landet som anställde lärarassistenterna.

Ungefär samtidigt gav Utbildningsdepartementet Skolverket i uppdrag att utreda inom vilka områden skolorna och lärarna verkligen behövde stöd.

Sex områden identifierades:

- Trygghet och studiero
- Praktiskt arbete i anslutning till undervisningen
- Hantering av förbrukningsmaterial
- IT-relaterade frågor
- Mentorskap
- Extra anpassningar och särskilt stöd

– Det finns flera områden inom skolan där arbetet inte behöver utföras av lärare: Trygghet och studiero, praktiskt arbete i anslutning till undervisningen, hantering av förbrukningsmaterial, IT-relaterade frågor, mentorskap samt extra anpassningar och särskilt stöd, säger Kalle Bjelkefelt. Områden där lärarassistenterna alltså redan verkar, och där de idag fyller en stor funktion ute på skolorna.

Kvalificerad yrkesroll

– Det är viktigt att ha i bakhuvudet att lärarassistent är en kvalificerad yrkesroll som kräver utbildning. På många skolor ute i landet anställs personer utan utbildning, något som i realiteten faktiskt kan göra mer skada än nytta. Det kan nog många lärare vittna om, konstaterar Kalle Bjelkefelt.

Och vill man ha utbildad personal, något som Kalle Bjelkefelt och FLiS menar är nödvändigt för att uppfylla de behov som finns och som Skolverket har identifierat, då måste man som huvudman naturligtvis vara beredd att betala för det. För som med allt

annat får man vad man betalar för. Bara för att det finns ett behov av fler vuxna i skolan, innebär det inte att det fungerar med vilken vuxen som helst.

Varför utbildad lärarassistent?

Utbildningen som är ettårig och eftergymnasial. Det innebär att den som antas till någon av FLiS lärarassistentutbildningar har gymnasiekompetens eller motsvarande kunskaper.

Goda svenskakunskaper är ett krav. Två-språkighet är ett plus, något som visat sig vara till stor nytta ute i skolorna.

För att över huvud taget bli godkänd behöver lärarassistenten ha de **kunskaper och färdigheter som krävs för att kunna jobba såväl självständigt som i grupp i klassen.**

Eftersom ett ämne på utbildningen är skolans organisation ska lärarassistenten ha **god inblick och kunna jobba utifrån respektive skolas värdegrund och styrdokument.** Hon eller han ska också ha kunskap om både FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna och om FN:s barnkonvention.

Yrkesrollen är behovsstyrd.

Arbetsuppgifterna kan alltså se olika ut under olika delar av läsåret. **För att klara av arbetet, och för att få godkänt efter utbildningen krävs god organisationsförmåga och flexibilitet.**

Lärarassistenten behöver vara duktig på att snabbt känna av stämningen i gruppen, identifiera behov på individ-, grupp och organisationsnivå för att därefter kunna gå in och avlasta.

– Faktum är att respektive rektor kan ansöka om bidrag från regeringen för att få möjlighet att anställa en lärarassistent idag, säger Kalle Bjelkefelt.

Följer skolklassen

Sandra Watson, mentor och lärare på Botkyrka folkhögskola, har nära kontakt med de skolor som tar emot lärarassistenterna för praktik.

– Det råder ingen tvekan om att en lärarassistent fyller en stor funktion. Att vara ensam lärare i ett klassrum med 25–30 elever är tufft. Att då få stöd av en utbildad och kompetent lärarassistent är otroligt värdefullt.

Sandra Watson, lärare Botkyrka folkhögskola Foto: privat

Eftersom en lärarassistents arbetsuppgift inte är att undervisa, utan att assistera den som undervisar, alltså läraren, har en lärarassistent samma utbildning oavsett om det handlar om att gå in och arbeta i en förskoleklass eller i en niondeklass.

– Men till skillnad från läraren, som kanske bara möter klassen i enstaka ämnen, följer lärarassistenten med klassen genom hela skoldagen. Det innebär att lärarassistenten ofta får en stark relation till eleverna, säger Sandra Watson.

Behovsstyrt arbete

Sandra Watson påpekar att lärarassistentens arbete i en klass är behovsstyrt. Vissa perioder under läsåret kanske det behövs extra förstärkning på skolgården och i rastverksamheten. Andra perioder kanske det behövs punktinsatser när det kommer till relationsskapande arbete.

Läraren Moreen Opwapo har mattelektion med sjuåringarna och Carolina Fernandez avlastar henne som resurs i klassen.

– Och ibland är det administrativ avlastning som är mest värdefullt. Bara en sådan sak som att sköta frånvaro- hanteringen på morgonen, att kontakta vårdnadshavarna till de elever som inte dyker upp i skolan, det är tidskrävande, kommenterar Sandra Watson.

“Det råder ingen tvekan om att en lärarassistent fyller en stor funktion. Att vara ensam lärare i ett klassrum med 25–30 elever är tufft. Att då få stöd av en utbildad och kompetent lärarassistent är otroligt värdefullt.”

Utbildningen, som alltså är ettårig, är eftergymnasial. Den som utbildar sig till lärarassistent på en av FLiS folkhögskolor har därför redan en gymnasieexamen eller motsvarande i bagaget. Det är högt

studietempo på utbildningen och därför krävs studievana samt goda kunskaper i svenska.

– Många som går utbildningen är nya svenskar och är därför tvåspråkiga. Eftersom

de då har ett annat modersmål i kombination med svenskakunskaperna, har det visat sig vara en enorm tillgång ute på skolorna, där de ofta möter andra med samma modersmål, säger Sandra Watson.

“Genom att anställa en lärarassistent som har genomgått någon av FLiS lärarassistentutbildningar anställer en medarbetare som är insatt i såväl skolans organisation, värdegrund och uppbyggnad som i konflikthantering, pedagogik och särskilda behov.”

Åsa Wennström, rektor på Tallidskolan

8 obligatoriska ämnen på FLiS lärarassistentutbildningar

- **Skolans organisation och uppdrag**

Elevassistenten behöver ha insikt i de lagar och dokument som reglerar den svenska skolans utformning. Här läggs tyngdpunkt på den svenska grundlagen samt de demokratiska och etiska principer som är viktiga för den svenska skolan.

- **Ledarskap**

FLiS lärarassistentutbildning är tvärvetenskaplig och i utbildningen finns inslag av sociologi, pedagogik och psykologi.

I denna del av utbildningen får deltagaren inblick i sin egen ledarskapsförmåga samt öva på att utveckla den. Här får deltagaren även redskap för att hantera kris- och konflikter i klassen och kunskap i att arbeta mot uppställda mål.

- **Pedagogik, lärande och utveckling**

Även om en lärarassistents uppdrag är att avlasta läraren så att läraren kan fokusera på sin arbetsuppgift: Att lära ut, ska en lärarassistent assistera själva lärandet. Därför krävs goda kunskaper i pedagogik, lärande och utveckling samt de olika teorier och metoder som används i den svenska skolan.

- **Beteende och socialt samspel**

I denna del av utbildningen lär sig deltagaren hur det sociala samspelet i skolan påverkas av en persons bakgrund, erfarenheter, personlighet men också av gruppens sammansättning.

- **Kommunikation och konflikthantering**

God kommunikationsförmåga är nödvändigt för att en lärarassistent ska kunna utföra sitt jobb. Efter utbildningen ska lärarassistenten kunna använda de ord och begrepp som förekommer i skolans värld och genom kommunikation stärka de pedagogiska relationerna i skolan. Han eller hon ska kunna anpassa sin kommunikation utifrån vilket behov

som finns och för att förebygga och hantera konflikter.

- **Dokumentation och administration**

En lärarassistent som utbildats genom någon av FLiS utbildningar ska ha god kunskap i dokumentation och administration för att avlasta läraren.

- **Pedagogisk professionell utveckling**

Praktik är nödvändigt för att den blivande lärarassistenten ska få möjlighet att omsätta sina teoretiska kunskaper i praktiken och få inblick i vad yrkesrollen egentligen innebär. Därför har FLiS ettåriga lärarassistentutbildning 15–25 procent schemalagd tid för praktik.

- **Anpassning och särskilt stöd**

I blocket "anpassning och stöd" utbildas deltagaren i att anpassa sitt bemötande efter olika elevers förutsättningar och behov samt att assistera när det kommer till kompensatoriska hjälpmedel. Den blivande lärarassistenten får också kunskap i hur han eller hon i framtiden ska agera och samverka med vårdnadshavare, elevhälsa, socialtjänst när det finns behov av detta.

**Föreningen
Folkhögskolor med
Lärarassistentutbildning
i Samverkan**

lararassistent.se

"Tillsammans utbildar vi närmare 200 lärarassistenter per år" - FLiS